

VRATITI KUCI PRAVDU ZA RATNE ZLOCINE

Author: [Alison Freebairn](#)

Ustupanje predmeta Haškog tribunala sudovima u bivšoj Jugoslaviji se smatra ključnim za procesuiranje ratnih zlocina – ali je opterećeno teškoćama.

Potez međunarodne zajednice da se ustanovi sud za ratne zlocine u Bosni i Hercegovini je pokrenuo ozbiljna pitanja o tome da li bi pravni sistem zemlje, postojeće pritvorske jedinice i mediji mogli odgovoriti tom izazovu.

Ustupanje predmeta nižeg i srednjeg ranga sudovima na Balkanu je od ključne važnosti za strategiju okončanja misije Haškog tribunala, prema kojoj se predviđa završetak svih sudjenja do kraja 2008. godine, pri čemu bi tribunal zatvorio svoja vrata dve godine kasnije.

Sudija Teodor Meron, predsednik Haškog tribunala, je izjavio da će osnivanje sudskog veća za ratne zlocine pri Državnom sudu Bosne i Hercegovine "obezbediti da se krivično gonjenje [navodnih] ratnih zlocinaca sprovodi na efikasan i pravičan način uz poštovanje međunarodno priznatih standarda za krivične postupke za ratne zlocine".

Znacajno angažovanje međunarodne zajednice na osnivanju i regrutovanju osoblja za odeljenje za ratne zlocine pri Državnom sudu Bosne i Hercegovine – za koje se očekuje da će krenuti sa radom početkom sledeće godine – je izazvalo kontroverzu u regionu. Međutim, u Kancelariji visokog predstavnika, OHR – koja je inicijator osnivanja specijalnog sudskog veća za ratne zlocine u BiH – se insistira da je to neophodno.

"Razlog za tako značajno međunarodno prisustvo u prelaznom periodu koji bi pokrio prvih pet godina rada ovog sudskog veća za ratne zlocine je potreba da se pruži podrška domaćim sudijama i tužiocima kao i da se obezbedi poštovanje međunarodnih standarda", izjavio je portparol.

"Takode je nužno uveriti sve one na koje se ovaj projekat odnosi da je pravda – čak i kada se bavimo ratnim zločinima – jednaka za sve".

Više od šesnaest miliona evra je prikupljeno da bi se pokrili troškovi ovog sudskog veća tokom prve dve godine rada. Na donatorskoj konferenciji koja se planira za 2005. godinu će se prikupiti dodatnih 21 milion evra. Ova suma će biti neophodna za finansiranje rada sudskog veća do 2008. godine, odnosno završetka planirane "prelazne faze", nakon čega će se uticaj međunarodne zajednice smanjiti, a upravljanje sudom će pasti u ruke lokalnih zvaničnika.

Imajući u vidu tako puno uloženog novca i napora – da ne pominjemo reputaciju tribunala – uložili su zaista veliki.

Važan faktor za uspeh sudskog veća za ratne zlocine će biti mera u kojoj će ljudi u Bosni početi da shvataju i prihvataju njegovu ulogu. Lokalni mediji će imati centralnu ulogu u razvijanju poverenja javnosti u ovaj proces, čime će se, konačno, promovisati proces pomirenja.

Radi pružanja pomoći i podrške bosanskim medijima, IWPR će sprovesti novi program osmišljen s ciljem da se upoznaju novinari sa pravnim okvirom pod kojim će raditi sudsko veće za ratne zlocine kao i da bi se obucili za nepristrasno i objektivno izveštavanje o ratnim zločinima. Namera je da se pomogne štampanim i elektronskim medijima u Bosni da pripremaju dobre, uravnotežene izveštaje o jednoj od najosetljivijih

tema – a to pitanje ratnih zlocina svakako jeste. Udruženja žrtava rata, veterana i drugih ključnih građanskih grupa će se takođe angažovati i biće podsticani da bolje razumeju rad nove institucije.

DA LI JE BOSNA SPREMNA?

Mnogi su pokretali pitanje spremnosti Bosne da sudi za ratne zlocine pri čemu se iskazana zabrinutost prevashodno odnosila na zastareli pravni sistem, loše ili nepostojeće pritvorske jedinice i pomalo nemaran odnos prema zaštiti svedoka pri čemu situaciju pogoršava često pristrasno izveštavanje kako u Federaciji BiH tako i u Republici Srpskoj, RS.

Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju, OEBS, u Bosni izveštava da je održano preko 90 sudenja za ratne zlocine u kojima su optuženi iz redova bosanskih Muslimana, Srba i Hrvata od završetka rata. Oko 60 krivичnih postupaka za ratne zlocine je još uvek u toku.

Prema sporazumu o "Pravilima puta" – koji je potpisan neposredno nakon zakljućivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma kojim je okončan rat u Bosni – od haških istražitelja se tražilo da razmotre sve predmete pre nego što bi lokalnom tužiocu bilo dopušteno da podigne optužnicu i uhapsi osumnjicenog. Tužilaštvo tribunala je dobilo krivичne prijave protiv skoro 6.000 lica osumnjicenih za ratne zlocine, ali je utvrđeno da samo oko 850 prispelih krivičnih prijava zadovoljava pravne kriterijume za otpocinjanje sudenja.

Tokom prethodnih godina, oko 600 optužnica je dobilo zeleno svetlo prema ovom sporazumu, čiji je rok važenja istekao 1. oktobra nakon čega su ovlašćenja po ovom osnovu preneti na novoosnovano sudsko veće za ratne zlocine. Velika većina optužnica je podignuta u Federaciji BiH. Samo je nekoliko optužnica podignuto u Republici Srpskoj.

Medunarodni posmatraci su do danas žestoko kritikovali krivične postupke za ratne zlocine.

U nedavno objavljenom izveštaju "Human Rights Watch"-a, HRW, pod naslovom "Pravda u opasnosti" se analiziraju krivična gonjenja za ratne zlocine u bivšoj Jugoslaviji i ukazuje se na nekoliko oblasti koje daju razloga za zabrinutost. U izveštaju se navodi da su etnicki motivisana pristrasnost, slaba priprema predmeta, nedostatak saradnje između lokalnih policijskih organa i između susednih država sputavali procesuiranje ratnih zlocina na Balkanu.

U izveštaju se posebno ističu nedavna sudenja bosanskom Hrvatima Dominiku Ilijaševiću i bosanskom Srbima Tomi Mihajloviću kao primeri sudskih procesa za ratne zlocine koje su obeležile brojne nepravilnosti. U prvom slučaju, tužiocima nisu predocili nikakve dokaze kojima bi potkrepili optužbe protiv osumnjicenog. A u oba slućaja, HRW je utvrđio da su istražne sudije menjale iskaz svedoka – što je praksa kojoj niko nije prigovorio zbog slabog obrazovanja lica koja su dala svoja svedocenja.

Uprkos ovim temeljno dokumentovanim problemima sa lokalnim sudstvom i pravosudnim sistemom, tribunal je izmenio svoj statut ove godine da bi omogućio ustupanje predmete nižeg i srednjeg ranga, koje je tužilac već pripremio, sudovima na Balkanu. Pravilo 11 bis statuta tribunala je izmenjeno 28. jula 2004. godine da bi se olakšao ovaj proces. Prema ovoj odredbi, predsednik suda može imenovati sudsko veće radi ustupanja predmeta nadležnim organima države na čijoj je teritoriji izvršen zlocin, gde je optuženi uhapšen ili u državi koja je nadležna za taj predmet, te je voljna i spremna da ga preuzme.

Medutim, da bi toga došlo, tribunal mora biti uveren da će optuženi imati pravico sudenje i da mu neće biti izrecena smrtna kazna.

S obzirom da je tribunalu stalo da smanji broj predmeta kojima ce se baviti, postoji ozbiljan pritisak na sudska veća za ratne zločine u regionu – u Hrvatskoj i Srbiji kao i u Bosni – da krenu s dobrim radom već na početku i očuvaju globalne standarde pravčnosti postupka ustanovljenih u Holandiji. Ako se to ne desi, poznavaoći prilika u Hagu privatno priznaju da ce se time narušiti imidž i ostavština samog tribunala.

Sudsko veće za ratne zločine u Bosni ce imati ovlašćenja da sprovodi sopstvene istrage i podiže optužnice, ali ce se inicijalno baviti predmetima koji su nastali u tužilaštvu Haškog tribunala, a koje je ustupilo haško sudsko veće.

Posmatraci veruju da ce prvi predmet koje ce biti ustupljen na ovoj način biti slučaj Željka Meakica, Momčila Grubana, Dušana Fuštara, Predraga Banovica i Duška Kneževica. Oni su optuženi za zločine protiv čovečnosti i kršenja zakona i običaja ratovanja. Ova osumnjicena lica iz Bosne, srpske nacionalnosti, su optužena po prvoj tački optužnice za progon, potom po sledeće dve za ubistvo i po još dve tačke optužnice za necovečne postupke i okrutno postupanje prema bosanskim muslimanskim i hrvatskim civilima u logorima Omarska i Keraterm osnovanim na području prijedorske opštine 1992. godine.

Glavni tužilac Haškog tribunala Karla del Ponte je zvanično zatražila ustupanje ovog predmeta 2. septembra navodeći da ce "Bosna i Hercegovina obezbediti sve neophodne zakonske i tehnicke uslove za pravčno suđenje, i predviđeno je sudsko veće za preuzimanje slučaja.

Medutim, sudsko veće – kojim predsedava predsednik Haškog suda Teoder Meron – je izrazilo sumnje u spremnost sudskog veća za ratne zločine u BiH da preuzme haške predmete, te je zatražilo od tužilaca dodatne informacije o ostvarenom napretku. "Nije očigledno kako bi sudsko veće moglo doneti [takvu] odluku pre nego što je sudsko veće za ratne zločine u BiH uopšte oformljeno", primetio je Meron.

Ipak, Lajam Mekdouel, predstavnik tribunala, je izjavio za IWPR da je tribunalu stalo da se predmeti identifikuju i obrade na vreme uoči osnivanja bosanskog suda za ratne zločine: "Da bi se to uradilo, dve stvari se moraju uzeti u obzir. Prvo, moraju se pružiti čvrste garancije da ce suđenje biti pravčno. I drugo, moraju postojati odgovarajući tehnički uslovi".

PROMENA ZAKONA

Usvajanjem izvesnih zakonskih promena čiji je cilj da se bosanski zakoni usklade sa međunarodnim standardima je otklonjena zabrinutost u vezi sa čvrstim garancijama za pravčno suđenje. Ovaj zakon je usvojen tek nedavno nakon žestokih rasprava, ali još uvek ima problema koje treba razrešiti pre nego što se zakon može primeniti.

Do nedavno, u bosanskom pravnom sistemu se malo što promenilo u odnosu na pravni sistem koji je korišćen u bivšoj Jugoslaviji. Reforme su bile neophodne da bi se zakonski okvir uskladio sa jedinstvenom mešavinom običajnog prava i građanskog prava koji se koristi u tribunalu. Ovaj sistem, koji sadrži mnoge elemente običajnog prava tipičnog za Veliku Britaniju i Sjedinjene Američke Države, nije najbolje shvaćen na Balkanu. Štaviše, doveo je do konfuzije među lokalnim analitičarima, ali i u široj javnosti. (Vidi "Prica o dva sistema", autor Rejcel S. Tejlor na ovoj adresi: http://www.iwpr.net/index.pl?archive/tri/tri_368_2_ser.txt)

Cetiri zakona od ključne važnosti za osnivanje odeljenja za ratne zločine pri Državnom sudu BiH je usvojio donji dom bosanskog parlamenta u septembru 2004. godine, ali je gornji dom parlamenta izglasao samo dva od ova četiri nacrtana zakona 30. septembra nakon što su srpski poslanici odbili da podrže ove promene.

Jedan od dva zakona koji nisu prošli gornji dom parlamenta se odnosi na ustupanje oba predmeta koja je istražio Haški tribunal i za koje su dokaze prikupili haški istražitelji. U drugom zakonu se nalazi odredba o ustanovljavanju sekretarijata – administrativnog tela – u okviru novog sudskog veća za ratne zločine.

Sekretarijatom bi upravljao međunarodni pravni ekspert, a osoblje bi bili inostrani zvanicnici, koji bi po završetku petogodišnjeg prelaznog perioda predali kontrolu lokalnim sudskim zvanicnicima.

Ovakav upliv brojnih predstavnika međunarodne zajednice je razbesneo politicare iz redova bosanskih Srba. "Na žalost, predstavnici međunarodne zajednice nam ne veruju, i to je nešto s cim se moramo pomiriti", izjavio je ministar inostranih poslova Mladen Ivanic za IWPR.

Izvestan broj politicara i komentatora u Republici Srpskoj je takode stavio primedbu na nadležnost sekretarijata suda nad drugim sudskim vecem u bosanskom sudu – onim koji se bavi privrednim i organizovanim kriminalom.

Haški tribunal i Kancelarija visokog predstavnika u Bosni je osudila neizglasavanje dva od ukupno cetiri nova zakona. Del Ponte i visoki predstavnik PEDI EŠDAUN su izdali zajednicko saopštenje posle sastanka održanog 20. oktobra u kome su pozvali bosanski parlament da usvoji ove zakone bez odlaganja, upozoravajući da bi se "ozbiljno podrili napori da se ratni zlocinci privedu pravdi" ukoliko se to ne ucini.

Preostala dva zakona su izglasana sledeceg dana – doduše uz neke manje razlike u tekstu u odnosu na verzije koje je usvojio donji dom parlamenta, tako da ce biti neophodno izvesno uskladivanje tekstova zakona pre primene.

Bosansko predsedništvo je usvojilo sporazum o sekretarijatu suda 27. oktobra, i potom ga je ratifikovalo. Ocekuje se da ce ga bosansko predsedništvo i predstavnici Kancelarije visokog predstavnika formalno potpisati do kraja novembra.

Sve mora biti spremno do kraja ove godine da bi se omogućilo sudskom vecu za ratne zlocine da pocne s radom 1. januara 2005. godine.

Prvi pokazatelji ukazuju da nece biti previše opstrukcije od strane srpskih poslanika u bosanskom parlamentu, koji su se prvobitno protivili izglasavanju novih zakona. Mada, neki u Banja Luci su zabrinuti jer smatraju da nema dovoljno vremena za ljude iz pravosuda da se pripreme i uhvate u koštac sa novim zakonskim odredbama pre nego što sudsko vece za ratne zlocine pocne sa radom.

Nakon implementacije novih zakona, tužilac odeljenja za ratne zlocine pri Državnom sudu BiH, Marinko Jurcevic, ce steci ovlašćenja da podiže optužnice za ratne zlocine.

Pored ovog zakonskog paketa, druga dva zakona su takode, nedavno, izglasana u bosanskom parlamentu. Prvim se bosansko zakonodavstvo uskladuje sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima – što je relativno jednostavan proces jer je Sarajevo vec potpisnik konvencije, a drugi zakon se bavi komplikovanim i kontroverznijim pitanjem zaštite svedoka.

ZAŠTITA SVEDOKA RATNIH ZLOCINA

Proces pojavljivanja u svojstvu svedoka na sudenju u Hagu je zastrašujuce i traumaticno iskustvo za mnoge Bosance. Odluka o pojavljivanju na lokalnom sudenju za ratne zlocine u zemlji koja je tako mala kao što je to Bosna je još problematichije jer nije bilo mehanizama za zaštitu takvih ljudi za vreme i nakon davanja iskaza u svojstvu svedoka.

Do sada je bilo nemoguće kazniti bilo koga ko obelodani identitet zašticenog svedoka sa sudenja za ratne

zlocine u Bosni. Usled toga, mnogi potencijalni svedoci su prosto odbijali da svedoce iz straha da bi mogli postati meta napada. Mali broj onih koji su odlucili da se pojavi na sudu kao svedoci nisu ni tražili zaštitu od nadležnih organa.

Zadatak unapredjenja procedura za zaštitu svedoka je dopao Državnoj agenciji za informacije i zaštitu, SIPA – što je bosanski ekvivalent FBI-ju – koja je usvojila preporuke niza lokalnih i medunarodnih radnih grupa na ovu temu. Sekretarijat bosanskog sudskog veca za ratne zlocine ce takode imati odeljenje za žrtve i svedoke koje ce saradivati sa SIPA-om.

Nove zakonske reforme koje je usvojio bosanski parlament ce takode omoguciti sudovima da bolje zaštite one koji odluce da se pojave na sudu kao svedoci. Ukoliko to žele, njihov fizicki izgled bi mogao biti prikriiven i koristili bi se pseudonimi – što je u znatnoj meri slicno sistemu koji se koristi Hagu, a sudije bi imale veca ovlašćenja da nametnu ogranicenja medijima u pogledu nacina na koji se izveštava o svedocenju zašćenog svedoka.

"Zaštita svedoka se mora sada poštovati kao zakonska odredba, a mediji ce imati svoju ulogu u okviru toga", rekao je predstavnik Haškog tribunala Mekdauel.

"Medutim, bice neophodan regionalan pristup", kaže on, objašnjavajući da balkanski mediji van Bosne ne smeju iznositi imena zašćenih svedoka u sopstvenim zemljama jer ce te informacije sigurno naci put natrag do Bosne – što bi imalo ozbiljne implikacije po bezbednost svedoka.

TEŽIŠTE NA MEDIJIMA

"Insajderi" u Hagu i lokalni analiticari veruju da ce mediji igrati važnu ulogu u oblikovanju stava javnosti prema bosanskom sudskom vecu za ratne zlocine. Kako ce se o ovom sudskom vecu i postupcima pred njim izveštavati ce uticati na percepciju suda u regionu, pri cemu ce novinari predstavljati posrednu vezu između suda i ljudi kojima ovaj sud služi.

Džudit Armata iz Koalicije za medunarodnu pravdu, koja je pratila krivicni postupak za ratne zlocine protiv bivšeg jugoslovenskog predsednika Slobodana Miloševica od samog pocetka, je izjavila: "Vecina ljudi neće sesti i gledati sudski pretres, i u svakom slucaju je neophodno protumaciti i objašnjavati ljudima vecinu sudskih postupaka, tako da ce mnogo toga zavisiti od nacina na koji mediji to predstavljaju", kaže ona.

Uticaj medija i buduci odnos medija prema radu odeljenja za ratne zlocine pri Državnom sudu BiH je pokrenuo pitanje odgovornog izveštavanja, a uz to i pitanje profesionalnih standarda kod nekih listova i elektronskih medija u regionu.

Situacija u Bosni se zakomplikovala zbog razlika između dve entiteta. Upadljivo je razlicito tumacenje krvavih događanja tokom devedesetih u medijima iz dva razlicita entiteta, a to se odražava na nacin na koji se o ratnim zlocinima izveštava.

Mediji u Republici Srpskoj imaju tradicionalno neprijateljski stav prema radu Haškog tribunala – gde se presude protiv optuženih lica srpske nacionalnosti cesto percipiraju kao neka vrsta "pravde pobednika". Medutim, na Haški sud se sa sumnjicavošću gleda i u Federaciji BiH, a takav odnos se odslikava u lokalnim medijima.

Srdan Dizdarevic, predsednik Helsinškog komiteta za ljudska prava u Bosni, je rekao: "Mediji – pogotovo štampani mediji – su, uopšte uzev, nacionalisticki i neobjektivni su. Oni predstavljaju ozbiljnu opasnost za sud i njegov rad".

UDEO MEĐUNARODNE ZAJEDNICE

Predstavnik tribunala Mekdauel je izjavio za IWPR da će upliv međunarodne zajednice u rad bosanskog sudskog veća za ratne zločine pomoći da se ublaži medijski pritisak. "Ako uzmemo u obzir percepciju pravčnosti postupka i etnicki motivisane pristrasnosti, upravo smo zbog toga, na samom početku, doveli predstavnike međunarodne zajednice kako bi ublažili ove probleme", kaže on.

Portparol Kancelarije visokog predstavnika je rekao IWPR-u da će sekretarijat bosanskog sudskog veća za ratne zločine imati odeljenje za informisanje i odnose s javnošću, slično odeljenju koje postoji u Hagu. To odeljenje će pružati informacije o radu ovog tela lokalnim i međunarodnim medijima, ali i široj javnosti.

"Ova kancelarija će biti zadužena za pružanje informacija predstavnicima medija, održavanje kontakta i saradnje sa nevladinim organizacijama i drugim međunarodnim institucijama koje se bave sličnim pitanjima", rekao je on. "I, što je najvažnije, ovo odeljenje će ponuditi efikasnu pomoć i podršku onima koji će najviše pogoditi osnivanje sudskog veća za ratne zločine – žrtvama zločina i njihovom porodicama".

Dr Jan-Vilem Honig, viši predavac na katedri za ratne studije u Kraljevskom koledžu u Londonu, smatra da će novo sudsko veće za ratne zločine približiti Bosni i učiniti aktuelnim pitanje ratnih zločina sa većom lakocom nego što je to uspevao da učini Haški tribunal. Međutim, Honig upozorava da će to biti spor proces.

"S obzirom da su zločini relativno nedavno počinjeni, emocije su još uvek jake tako da će se novo odeljenje za ratne zločine pri Državnom sudu BiH suočiti sa velikim izazovom", rekao je on. "S druge strane, time će se proces učiniti neposrednijim i omogućiti žrtvama da prate šta se dešava".

Bogdan Ivanišević, istražitelj "Human Rights Watch"-a iz Beograda, se slaže s tom ocenom.

"Hag nije samo fizički udaljen od mesta gde su počinjeni zločini i gde zainteresovane zajednice žive, već se takode radi i o mentalnoj udaljenosti", rekao je on.

"Međutim, Sarajevo je na maloj fizičkoj udaljenosti od mesta gde počinje Republika Srpska. Mada bosanski Srbi ne vide Sarajevo kao 'svoj grad', nada je da će se izveštavanje medija popraviti jer su štampani i elektronski mediji spremni i u mogućnosti da prate sudjenja koja će se voditi pred novim sudskim većem za ratne zločine. Time će se podići svest o ratnim zločinima na viši nivo u Republici Srpskoj, ali i u Federaciji BiH".

"Mada će sud u Sarajevu imati ovu prednost nad sudom u Hagu, ipak će za bosansko sudsko veće za ratne zločine biti izazov da stekne poverenje svih etnickih grupa i većine građana Bosne i Hercegovine i Republike Srpske".

"Sudsko veće će takode imati međunarodne sudije i tužioce, i to bi moglo neutralizovati nepoverenje koje možda postoji".

Majkl Džonson je radio u Haškom tribunalu i takode je jedan od osnivača Međunarodnog suda za ratne zločine u Ruandi. Džonson je predviđen za sekretara i biće odgovoran za upravljanje odeljenjem za ratne zločine Državnog suda BiH. On je uveren da će se ostvariti međunarodni standardi kao i da će ih se držati novo sudsko veće za ratne zločine.

"Sekretarijat je ovde da bi služio pravosudnom sistemu Bosne i Hercegovine", izjavio je Džonson za IWPR na nedavnom seminaru obuke za zaposlene u bosanskom pravosuđu koje je organizovala Američka advokatska komora i Centralnoevropska i evroazijska pravnička inicijativa u Sarajevu 14. i 15. oktobra. "Svi smo uvereni da će se ispuniti međunarodni standardi".

U svom govoru, novi sekretar je uveravao učesnike da se međunarodna zajednica neće uvek mešati u funkcionisanje bosanskog pravosuđa.

"Ovo je partnerstvo u kome je uloga međunarodne zajednice da pruži podršku, a ne da izdaje direktive", rekao je on. "Ovaj petogodišnji projekat će biti u rukama bosanskih pravnih stručnjaka najkasnije do leta 2006. godine".

PROMENA STAVA

Upliv međunarodne zajednice se smatra ključnim u naporima da se ubede narodi Bosne i Hercegovine kako su strahovanja u vezi sa pravicošću predstojećih suđenja neosnovana.

Opasnost od etnički motivisane pristrasnosti – što je problem koji se iznova ponavljao u lokalnim krivičnim postupcima za ratne zločine u susednoj Srbiji i Hrvatskoj – nije tako veliki u Federaciji BiH gde se postupci vode pred multietničkim sudskim većem, ali još uvek postoje sumnje u nepristrasnost sudova.

Medutim, nadanja su da će se stavovi polako promeniti nakon što se haški predmeti budu ustupili i vodili pred sudom u Sarajevu.

U Republici Srpskoj, ovaj problem je nešto ozbiljniji. Vlasti u Banja Luci su podigle mali broj optužnica i tek treba organizovati prvo suđenje za ratne zločine.

Dr Honig iz Kraljevskog koledža u Londonu je uočio da neki skorašnji događaji – uključujući, po prvi put, javno izvinjenje vlade Republike Srpske za smrt 7.800 ljudi u srebreničkom masakru u julu 1995. godine – daju povoda za nadu u progres do koga će doći u budućnosti.

"Došlo je do ublažavanja stavova", kaže on. "Napredak je ostvaren i sada postoji izvestan nivo saradnje. Nema više bespogovornog poricanja prošlosti. Bosansko sudsko veće za ratne zločine može biti veoma dobra stvar, ali će biti veoma teško ostvariti uspeh. Ne možemo očekivati odmah da će novi sud napraviti veliki pomak".

Bogdan Ivanišević iz "Human Rights Watch"-a se slaže: "To je prilika da ova suđenja imaju edukativnu ulogu [u društvu], pa čak i efekat katarze, ali to nije tako jednostavno".

"Treba se prisjetiti nemackog iskustva posle drugog svetskog rata. Čak je i posle nirnberških suđenja [kojima je ustanovljena krivica nacista], postojao snažan otpor u nemackom društvu [prihvatanju odgovornosti za zločine], i taj otpor je ostao snažan tokom sledećih deset, dvadeset godina".

PRAKTICNI PROBLEMI

Još jedan moguci kamen spoticanja za bosansko sudsko vece za ratne zlocine bi mogao biti nedostatak odgovarajucih zatvora.

Prvobitni ambiciozni plan da se izgradi najmodernija pritvorska jedinica – koja bi koštala oko 20 miliona evra – je krajem prošle godine odložen na policu da skuplja prašinu zbog neizvesnosti oko finansiranja projekta. Mada u Sarajevu i okolini postoji nekoliko zatvora, smatralo se da ne odgovaraju potrebama, cak ni kao privremeno rešenje.

Smeštaj osumnjiceniha lica u pritvoru i osuđeniha zatvorenika je pogotovo osetljivo pitanje u multietničkoj Bosni i Hercegovini. Na primer, bosanski Musliman optužen za zlocine protiv Srba ne bi smeo biti u pritvoru u zatvoru u kome su ostali zatvorenici vecinom Srbi jer bi njegov život mogao biti u opasnosti.

I mimo etnickih problema ove vrste, Savet Evrope je izrazio svoju zabrinutost zbog uslova u postojećim zatvorima koji ne ispunjavaju evropske standarde. Savet Evrope vec duže vreme insistira da bi trebalo izgraditi novu pritvorsku jedinicu u skladu sa reformama zatvorskog sistema koje preporučuje.

Privremeni pritvorski centar sa 21 celijom koji je predviđen isključivo za optužene pred sudskim vecem za ratne zlocine i zatvorenike se sada gradi u blizini zgrade državnog zatvora u Sarajevu. Izgradnju finansiraju ministarstva pravosuda bosanske države, Federacije BiH i Republike Srpske. Sredstva za veci moderan zatvor ove vrste se upravo traže od potencijalnih donatora u Evropskoj Uniji i Sjedinjenim Americkim Državama.

Glavni tužilac Jurčević je izjavio za IWPR na seminaru obuke ABA-CEELI u oktobru mesecu da bi voleo da vidi posebnu donatorsku konferenciju kojom bi se prikupila sredstva za novi zatvor pošto bi bilo veoma teško prikupiti dovoljno novca za visokokvalitetnu zatvorsku ustanovu bez takve vrste medunarodne podrške.

Uprkos svim ovim problemima, raspoloženje u Sarajevu i u Hagu je uglavnom optimistično.

"Ono što je neophodno je svež pristup pravosudnom sistemu kako bi on funkcionisao u društvenom interesu, a ne samo u interesu određenih grupa", izjavio je predstavnik Haškog tribunala društva Mekdael. "Još uvek ima ozbiljnih izazova, ali svi mi iščekujemo pocetak rada 1. januara".

IZGLEDI ZA POMIRENJE

Mnogi veruju da je osnivanje odeljenja za ratne zlocine pri Državnom sudu Bosne i Hercegovine važan korak ka pomirenju jer se tvrdi da ovaj proces neće ozbiljnije uhvatiti korena sve dok se veci broj osumnjiceniha ratnih zlocinaca u zemlji ne privede pravdi.

"Ako ste žrtva, onda želite da odgovorne za vaše patnje vidite na sudu – ne želite da vidite tu osobu kako još uvek slobodno šeta ulicom. Svakako neće biti ozbiljnijeg procesa pomirenja u regionu sve dok ljudi smatraju da pravda nije zadovoljena", kaže gospoda Armata iz Koalicije za medunarodnu pravdu.

Nada je da će više krivicnih postupaka za ratne zlocine, koji bi se vodili pravilno i u skladu sa propisanim pravilima, polako slabiti taj zid cutnje i poricanja koji sprecava neke delove bosanskog društva – pogotovo Srbe – da se suoce sa prošlošću.

Amor Mašović, predsednik Komisije za pronalaženje nestalih lica i član Stranke demokratske akcije, SDA,

kaže: "Znacajan deo bosanske javnosti nije spreman da se suoci sa istinom i prizna da su pocinjeni mnogi zlocini".

Dizdarevic iz Helsinškog komiteta za ljudska prava kaže: "Sud ce se suociti sa snažnim pritiskom nacionalista iz redova sve tri etnicke grupe koji insistiraju da su upravo oni bili žrtve; da su se samo borili da zaštite svoje narode i da u defanzivnom ratu nema ratnih zlocina".

Bariša Colak, predsednik Hrvatske demokratske zajednice, HDZ, u Bosni, priznaje da ce biti veoma teško ubediti i pridobiti obicne ljude, ali da ce se to, na kraju, isplatiti.

"Moramo se suociti s necim što je veoma bolno za nas", kaže on. "Rane su još uvek sveže i vreme je da se zacele. Ako budemo uspešno priveli kraju sudenja za ratne zlocine koje su pocinili pripadnici svih naroda, onda ce nam to pomoci da privedemo kraju proces pomirenja".

Alison Fribern je urednik IWPR-a u Londonu. Nerma Jelacic je menadžer IWPR projekta u Sarajevu. Bet Kampšror, slobodni novinar u Sarajevu, i Gordana Katana, dopisnik "Glasa Amerike" iz Banja Luke, su dale svoj doprinos pisanju ovog izveštaja.

Za biste saznali više detalja o novom projektu IWPR-a u Bosni o izveštavanju o ratnim zlocinima, molimo vas da kontaktirate menadžera IWPR programa u Bosni i Hercegovini, Nermu Jelacic (jelacic@media.ba).

Location: [Balkans](#)
[Macedonia](#)
[Albania](#)
[Serbia](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/vratiti-kuci-pravdu-za-ratne-zlocine>